

Verslag omtrent den toestand en de aanwinsten van het
Museum Boijmans over het jaar 1940.

Ingevolge artikel 11 mijner instructie (van 11 Februari 1936) heb ik de eer U hierbij het verslag te doen toekomen omtrent den toestand en de aanwinsten van het Museum Boijmans over het jaar 1940.

In de samenstelling van Uwe Commissie kwamen enkele veranderingen. Op 26 Mei overleed Uw Commissielid de heer C. W. F. P. Baron Sweerts de Landas Wyborgh, die reeds in 1906 lid van de Commissie was geworden en lange jaren oudste lid is geweest. Vanaf zijn benoeming in 1906 heeft de heer Sweerts met groote belangstelling de ontwikkeling van het Museum gevolgd. Bij herhaling heeft hij door belangrijke schenkingen het Museum aan zich verplicht. In herinnering kan hier gebracht worden het geschenk, naar aanleiding van de opening van het nieuwe Museum Boijmans in 1935, van de fraai gebeeldhouwde trap uit omstreeks 1680, die terecht dagelijks de bewondering van de bezoekers opwekt. Met zijn heengaan verliest het museum een trouwen en belangstellenden vriend.

In de vacature ontstaan door het overlijden van den heer Sweerts werd in December voorzien door de benoeming van den heer J. Rypperda Wierdsma.

Mevrouw J. Dekhuijzen-Zeehuisen, die als raadslid in de Commissie zitting had, trad af; in haar plaats werd benoemd de heer J. B. J. Ratté.

Ultimo December bestond Uwe Commissie uit: Burgemeester Mr. P. J. Oud, Voorzitter; Wethouders: J. Brautigam en L. de Groot; Raadsleden: Mr. A. de Jong en J. B. J. Ratté; uit de burgerij: D. G. van Beuningen, A. J. M. Goudriaan, W. van der Vorm en J. Rypperda Wierdsma; Secretaris: Mr. N. A. C. Pruis.

De oorlog. Reeds van te voren was door mij bij dagorder bekend gemaakt, dat bij het uitbreken van een oorlog een ieder zich onmiddellijk naar het Museum moest begeven en daar blijven totdat de maatregelen tot ontruiming van de zalen uitgevoerd zouden zijn.

Toen ik in den vroegen ochtend van den 10den Mei omstreeks 5 uur in het Museum aankwam, verschenen al dadelijk de volontaire mejuffrouw B. de Neeve en de adjunct-commies B. M. van Harskamp. Daarna volgden spoedig de overige ambtenaren en leden van het personeel, op enkelen na, die wegens het verbreken van de verbinding met Overmaas het Museum niet meer konden bereiken. Behalve de leden van het personeel namen ook eenige van hun vrouwen en kinderen hun intrek in het Museum. Gedurende de vijf oorlogsdagen en nachten vonden een 30 menschen een onderkomen in het Museum. Met beperkte middelen moesten voor

dit gezelschap de maaltijden, die gezamenlijk in de benedenhal werden gebruikt, bereid worden. De stemming was voortreffelijk.

Onmiddellijk werd begonnen met het onderbrengen in de kelders van de moderne schilderijen en aquarellen uit het bezit van het Museum — de oude schilderijen waren het vorige jaar reeds opgeborgen — en van de schilderijen, beeldhouwwerken, teekeningen en grafiek van de tentoonstelling van Rotterdamsche kunstenaars. Ook het in de kunstnijverheidsafdeeling geëxposeerde Oude Aardewerk uit de collectie Bastert-van Schaardenburg werd zorgvuldig verpakt in de kelders geborgen. Om half twaalf was het geheele Museum reeds ontruimd.

Voorts werden aan alle aanwezigen de middelen tot bestrijding van eventueelen brand gewezen: de emmers met zand, brandblusstoestellen en brandslangen; fonteynen, waschbakken en andere reservoirs werden met water gevuld om een onverhoopt gebrek aan water het hoofd te kunnen bieden; verbandtrommels en elektrische lantaarns werden uitgedeeld; op de veiligste plaatsen in het gebouw werden banken gezet voor nachtverblijf; de verschillende taken werden verdeeld, wachtposten, die 's nachts verdubbeld werden, kwamen op de meest daarvoor geschikte plaatsen te staan.

Gelukkig bleven het gebouw zoowel als de verzamelingen geheel gespaard. Tijdelijk was het Museum slechts van waterleiding, telefoon en electriciteit verstoken.

Allen deden met de grootste toewijding hun plicht. Een woord van hulde is hier zeker op zijn plaats.

Te betreuren valt het verlies van dertien schilderijen, welke aan verschillende gemeente-instellingen waren uitgeleend. Het zijn: L. F. H. Apol, boschgezicht, C. Bisschop, interieur, B. A. Desgoffe, stillevens, C. Dommersen, riviergezicht, A. H. Gorter, landschap, B. J. van Hove, stadsgezicht, P. J. Oувриé, gezicht op Dinant, M. Schildt, stillevens, J. Storck, Oude Hoofdpoot, A. Waldorp, riviergezicht, J. H. Wijsmuller, stadsgezicht, J. H. Mastenbroek, Maasgezicht, en A. Ronner, stillevens.

Dadelijk na het beëindigen van den oorlog werden de werkzaamheden in het Museum hervat. Na eenige dagen van ingespannen arbeid konden op 22 Mei reeds de tentoonstelling van Rotterdamsche beeldende kunstenaars en de geheele afdeeling Moderne Schilderkunst heropend worden. Ook de bibliotheek werd weer voor het publiek toegankelijk gesteld.

Aan de afdeelingen D. en E. van de zwaar getroffen Academie voor Beeldende Kunsten, alhier, werd tijdelijk in het Museum gastvrijheid verleend, totdat een betere huisvesting voor deze instelling gevonden was.

Van den Secretaris der gemeente werd spoedig de mededeeling ontvangen, dat het Museum Boijmans evenals andere gespaard gebleven openbare instellingen als Gemeentebibliotheek, Archief en Museum voor Land- en Volkenkunde onder de kunstbescherming van den Führer geplaatst waren. Hierdoor werd voorkomen, dat deze gebouwen voor andere doeleinden gebruikt zouden worden.

**Werkzaamheden
als gevolg van
den oorlog.**

Na den 14den Mei waren er twee dingen op kunstgebied, die dadelijk een oplossing eischten. Ten eerste het bergen van de gespaard gebleven voorwerpen en fragmenten van kunst- en

*niet verneen
Boijmans.*

*niet
verneen.
Boijmans.*

historische waarde uit de binnenstad en ten tweede de zorg voor de zwaar getroffen kunstenaars.

Nadat een overzicht was verkregen van hetgeen nog te redden viel, werd met medewerking van den Inspecteur der Kunstbescherming te 's-Gravenhage, Dr. J. Kalf, door het hoofd der Kunstbescherming te Rotterdam, Ir. A. van der Steur, op 22 Mei een Commissie in het leven geroepen, bestaande uit de heeren Dr. D. Hannema, Dr. J. G. van Gelder, Dr. E. Wiersum, oud-archivaris, Mr. H. C. Hazewinkel, archivaris, L. Ringlever, kunstsmit, H. Richters, beeldhouwer en R. J. Hoogeveen, C. Elffers, J. P. L. Hendriks, Ir. W. van Tijen, H. M. Kraaijvanger, P. Kluyver, Ir. H. J. Brusse en H. P. J. de Vries, architecten. Later werden aan deze Commissie toegevoegd de heeren Mr. A. Bouman en J. J. Langschmidt, die zich evenals de heer R. J. Hoogeveen bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt bij het opsporingswerk. Het secretariaat, dat op het Museum Boijmans gevestigd was, werd vervuld door mejuffrouw A. C. A. Drost, terwijl mejuffrouw W. A. H. Crol registratrice werd.

Vijf ploegen werden aan de Commissie ter beschikking gesteld. Leider van ploeg 1 was de aannemer G. W. Blok; van ploeg 2 Ir. C. J. Cramer uit Den Haag; van ploeg 3 de heer W. van den Berg; van ploeg 4 de heer G. Berghout en van ploeg 5 Ir. H. J. G. van der Veen; aannemer van deze laatste vier ploegen was de N.V. H. & P. Voormolen. Deze ploegen beschikten over 3 vrachtauto's. Iederen dag ontvingen de verschillende ploegen in het Museum Boijmans hun opdracht. Op deze wijze werden achtereenvolgens alle fragmenten van cultureele en historische waarde naar het Museum Boijmans vervoerd, waar zij voorloopig werden bewaard.

In de eerste plaats werden naar het Museum overgebracht het geheel gave standbeeld van Erasmus, door Hendrick de Keyser in 1612 vervaardigd en het standbeeld van Gijsbert Karel van Hogendorp. Het eerste standbeeld werd op de binnenplaats van het Museum ingegraven en met betonplaten en zand bedekt; het tweede werd op het bordes in den museumtuin opgesteld.

De grootste zorg werd besteed aan het redden van de monumenten onzer zeehelden en van het fraaie koorhek in de Groote Kerk, waarvan het interieur geheel door brand verwoest was. Van het koorhek zijn alleen de twee middelste deuren en een klein gedeelte van één der zijstukken vrij gaaf bewaard gebleven. De graf-tomben van Witte Cornelisz. de With en van Johan van Brakel waren voor een belangrijk gedeelte onbeschadigd, al heeft het marmer door de geweldige hitte veel geleden, zoodat het op sommige plaatsen geheel verpulverde. In de toekomst zal een restauratie van deze beide monumenten wel mogelijk zijn. Erger er aan toe is de graftombe van Cortenaer, die gedeeltelijk verloren ging. Verder is de door Johannes de Vou gebeeldhouwde grafzerk van Chalonerus Chute de la Vigne, die tegen een der muren van de kerk geplaatst was, naar het Museum overgebracht, evenals het fraaie hek van de grafzerk van Dillenburgh en de beide stichtingsstenen uit het koor van 1488 en 1491.

Van de Schotsche Kerk werden fragmenten van de gevelversiering gered; van de Luthersche Kerk het hek van den hoofdingang aan den Wolfshoek en van de Synagoge aan de Boompjes het fraaie afsluithek uit de 18e eeuw.

Het beeldhouwwerk van het Weeshuis der Nederduitsch Hervormde gemeente bleek minder geleden te hebben dan het zich aanvankelijk liet aanzien. Onder de zwartgebrande verflaag kwam de zandsteen vrijwel gaaf te voorschijn. Wel zal bij een eventuele restauratie het oorspronkelijk geheel uit een groot aantal stukken moeten worden samengesteld, doch er ontbreekt slechts weinig. Ook het Mercurius-beeld aan de oude Beurs van J. Th. Stracké is onbeschadigd gebleven.

Tenslotte zijn er nog eenige bouwfragmenten van openbare en particuliere gebouwen uit het puin te voorschijn gebracht. Hieronder verdienen afzonderlijke vermelding enkele fragmenten der gevelversiering van het Oost-Indisch Huis aan de Boompjes; een steen met inschrift uit het hofje van Gerrit de Koker, benevens twee gebeeldhouwde medaillons en een bronzen klok uit 1785, afkomstig uit hetzelfde hofje; verder gevelfragmenten van de fraaie koopmanshuizen Nieuwehaven 59 en 89 en Boompjes 16 en 40.

Ook werd een aantal gevelsteen naar het Museum overgebracht, waaronder hier genoemd mogen worden de gevelsteen uit de voormalige brouwerij „de Twee Leeuwen” aan de Leuvehaven; twee steenen uit een huis in de Schrijnwerkerssteeg met opschriften Anno 1648; de „Gekroonde Halve Maan”, gezeten hebbende in het pand Botersloot 39 en „de Zwarte Leeuw”, afkomstig uit het pand Wijnhaven 43, waar vroeger een brouwerij van dien naam gevestigd was.

Naast bovengenoemde fragmenten — een greep slechts uit vele belangrijke en minder belangrijke stukken — werden nog vele sluitsteen, muurankers, bovenlichtekjes e.d. naar het Museum gebracht.

Deze, vaak moeilijke transporten werden met groote zorg uitgevoerd.

De tegelploeg. Op den duur bleek het echter onmogelijk bij de talrijke opruimingsploegen navraag te doen naar eventueel belangrijke vondsten, vooral toen een begin werd gemaakt met het uitbreken van de fundamente, waarbij vele oude tegels voor den dag kwamen. Derhalve werd met medewerking van den heer ter Marsch, Hoofd van den Diwero, in October een tegelploeg opgericht, die speciaal belast was met het uithakken van tegels en het opsporen van andere in historisch opzicht belangrijke vondsten.

Niet alleen werd er een groot aantal tegels, waaronder zeer mooie en zeldzame, te voorschijn gebracht, ook kwam er een ware verzameling van oud glas- en aardewerk tot stand. Een aantal haardplaten en fraai bewerkte haardsteen zijn eveneens voor vernieling bewaard gebleven. Deze tegelploeg heeft dan ook veel en belangrijk werk verricht.

Mejuffrouw B. de Neeve en mejuffrouw W. A. H. Crol verrichtten hierbij veel en goed werk.

Zorg voor de kunstenaars. Den derden Juni werd door mij in de dagbladen een oproep gedaan om te weten te komen van welke Rotterdamsche kunstenaars het atelier verwoest was. Het bleek al spoedig dat ongeveer dertig kunstenaars zwaar getroffen waren. Dank zij de groote medewerking van het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, dat dadelijk bereid was een

belangrijk bedrag ter beschikking te stellen, kon aan alle kunstenaars een som van f 100,— à f 150,— ter hand gesteld worden voor het aanschaffen van materiaal, waardoor zij weder aan het werk konden gaan.

Eenigen tijd later kwam bij een aantal kunstenaars in andere steden de spontane gedachte op om meubilair en schildersbenodigdheden bijeen te brengen voor de getroffen collega's in Rotterdam. Arti et Amicitiae te Amsterdam en Pulchri Studio te 's-Gravenhage werden de verzamelplaatsen, vanwaar de voorwerpen naar het Museum Boijmans werden doorgezonden. De heer E. Warffemius, lid van het Steuncomité voor Beeldende Kunstenaars te Rotterdam, was behulpzaam bij de verdeling van de verzamelde voorwerpen, welke in het Museum Boijmans plaats vond.

Van de Duitsche autoriteiten werd bovendien voor een zestal Rotterdamsche Kunstenaars toestemming verkregen om ten behoeve van de verzamelingen van het Museum Boijmans teekeningen te vervaardigen naar de ruïnes van de belangrijkste gebouwen in de binnenstad. Hierdoor werd een belangwekkend geheel van een honderdtal aquarellen en teekeningen verkregen.

Het Prentenkabinet van het Museum Boijmans kocht tenslotte een groot aantal prenten en teekeningen van de tentoonstelling van Rotterdamsche kunstenaars, welke in het Museum gehouden werd.

Aanwinsten. Ook dit jaar verwierf het Museum Boijmans talrijke belangrijke aanwinsten. In de eerste plaats moet hier vermeld worden de verwerving door de Stichting Museum Boijmans van een meesterwerk van Rembrandt uit 1655, het portret van zijn zoontje Titus voorstellend. Reeds vóór den oorlog was dit doek door een Rotterdamsch syndicaat aangekocht; het kon dit jaar dank zij een vorstelijke schenking van de Vereeniging Rembrandt en met medewerking van niet minder dan 120 vrienden van het Museum aan de Stichting Museum Boijmans worden overgedragen. Met talrijke andere verrijkingen van de Stichting zal deze aanwinst te gelegener tijd in het jaarverslag van de Stichting worden beschreven en afgebeeld.

Een bijzonder belangrijke en fraaie verrijking vormt de verwerving in December van dit jaar van de geheele verzameling moderne schilderijen en aquarellen van wijlen den heer W. Palte te Rotterdam. Dank zij de groote medewerking van mevrouw G. J. Palte-Bos, die daardoor tegemoet kwam aan een wensch van haar overleden echtgenoot, kon deze belangrijke zaak tot stand komen.

In den loop van de laatste 20 jaren zijn uit deze collectie meermalen stukken op de Kersttentoonstellingen in Boijmans te bewonderen geweest. Zij bestaat uit 30 schilderijen en 10 aquarellen. Van de Nederlandsche schilders zijn o.a. aanwezig werken van: Jacob Maris, Willem Maris (2), J. H. Weissenbruch (3), M. A. J. Bauer (7), P. J. C. Gabriël (5), W. B. Tholen en Jan Toorop. De Fransche school is vertegenwoordigd door: N. Diaz (2), A. Monticelli (3), J. Dupré, C. Troyon (2), A. Vollon (2), Ch. Daubigny, H. J. Harpignies en Th. Rousseau (2). Enkele van deze meesters waren in Boijmans in het geheel niet, andere onvoldoende vertegenwoordigd.

Deze met groote zorg, smaak en kennis van zaken gekozen verzameling beteekent een prachtige verrijking van het openbaar kunstbezit van Rotterdam. Dat deze kostbare verzameling in dezen tijd verworven kon worden en daardoor voor onze stad en ons land behouden bleef, stemt tot groote voldoening.

Als legaat van mejuffrouw Ch. Gilhuys te 's-Gravenhage verkreeg het Museum een kerkinterieur van Johannes Bosboom (1817—1891), afkomstig uit de nalatenschap van Mr. P. G. Dalen, in leven notaris te Rotterdam. Dit kerkinterieur is een voortreffelijk werk uit den vroegen tijd van den meester.

Als legaat van den heer C. W. F. P. Baron Sweerts de Landas Wyborgh werd een winterlandschap van Louis van Soest verworven. De erfenamen van den heer Sweerts schonken aan het Museum het expressieve portret, dat Jan Sluyters van hem had geschilderd.

Uit de verzameling N. Beets te Amsterdam werd een groot Seine-landschap door George Michel (1763—1843) geschilderd verworven. Dit paneel was in 1927 te bewonderen op de retrospectieve tentoonstelling van diens werken in de Galerie Charpentier te Parijs.

Van den heer D. Klaassen alhier werd ten geschenke ontvangen een schilderij, voorstellend een aanbidding van het Kindeke Jezus door François Verwilt, een Rotterdamsch kunstenaar uit het midden der 17e eeuw, wiens werken weinig voorkomen. Het paneel is voluit gesigneerd en 1646 gedateerd.

De heer A. M. Reckers alhier schonk twee bekoorlijke portretjes van Albert Neuhuys, uit den vroegen tijd van dezen meester.

Van een stadgenoot werd tenslotte ten geschenke ontvangen zijn portret door Floris Verster in 1921 in een rijp kleurengamma geschilderd. Het is afgebeeld in den oeuvrecatalogus van W. Scherjon onder nr. 283.

Aangekocht werden: een stadsgezicht, de Mariakerk te Utrecht voorstellend, door Jan Weissenbruch (1822—1880) geschilderd en een stilleven van den Rotterdamschen schilder P. A. Begeer, dat geëxposeerd was op de tentoonstelling van Rotterdamsche kunstenaars.

Teekeningen. Ook deze afdeling kon een aantal aanwinsten boeken. In de eerste plaats moet vermeld worden een boekje met 59 teekeningen van Jacob van der Ulft. Op het titelblad staat: Figure van verscheyde Kledinge, geteykent door Jacob van der Ulft A° 1680. Deze verzameling in perkamenten band is afkomstig uit de collectie van Dr. C. Hofstede de Groot.

Verder werden aangekocht: Een tekening toegeschreven aan Samuel van Hoogstraten (1627—1678), een gezicht op Rotterdam voorstellend; een aan beide kanten beteekend schetsblad van G. H. Breitner en een prachtige tekening van Matthijs Maris, een meisjeskopje dat een voorstudie is voor een schilderij in Haagsch particulier bezit.

Een stadgenoot schonk tenslotte drie teekeningen in kleuren van den zangerdichter J. H. Speenhoff.

Kunstnijverheid. Een belangrijke verrijking verkreeg deze afdeling door den aankoop van een 16e eeuwse Fransche zetel, rijk gebeeldhouwd en in notenhout

uitgevoerd. In deze kwaliteit heeft een dergelijk, toch reeds zeldzaam meubel nauwelijks zijn weerga.

Fraai gebeeldhouwd is ook een trapeuning uit omstreeks 1650 vermoedelijk te Amsterdam onder den invloed van Lutma vervaardigd. Deze treft door een origineel motief.

Op het gebied van oud aardewerk werden verworven twee vroeg 17e eeuwse Noord-Nederlandsche gepolychromeerde apothekerspotten, een laat 16e eeuwse zalfpotje en een zeldzame Noord-Nederlandsche schotel uit $\pm$ 1600 van een diep blauw glazuur met als motief zeilende schepen, frisch van teekening, in den trant van Cornelis Vroom.

De heer G. C. A. Basch alhier schonk twee 17e eeuwse wit aardewerk borden, versierd met een wapen op den rand, en de heer en mevrouw Emmens-Spatkova te Leiden schonken twee loodglazuren vloertegels in stempeltechniek, vermoedelijk in Limburg vervaardigd, benevens een polychromen Spaanschen tegel.

Van den heer en mevrouw Stibbe-Meyll alhier ontving het Museum ten geschenke: twee Siameesche kommen uit de 18e eeuw, een Siameesche schaal met deksel, drie porseleinen borden uit de Wanli periode (1573—1619) in groen en bruinrood, benevens een groote blauwe Japansche vaas uit $\pm$ 1860.

Mevrouw G. J. Palte-Bos schonk twee gepolychromeerde Delftsche borden en vier Chineesch porseleinen borden uit de K'ang Hsi periode (1662—1722), w.o. twee met blauwe draken als motief. Tenslotte schonk Jhr. Dr. Ch. de Stuers te Amsterdam een Chineesch porseleinen vaas in 1915 vervaardigd tijdens de korte regering van Yüan-Shi-k'ai; dit zeldzame stuk is afgebeeld in het Maandblad voor Beeldende Kunst bij een artikel van Mr. K. H. Westendorp (1936, pag. 126).

Prentenkabinet. Ook dit jaar werd de verzameling door schenkingen van Dr. J. C. J. Bierens de Haan belangrijk uitgebreid. Zij omvatten prenten van de volgende binnen- en buitenlandse meesters:

J. van der Bruggen (1), Laurent Cars (1), François Chereau de O. (5), Jean Daullé (1), J. van Doetechum de O. (1), P. I. Drevet (5), G. Edelinck (4), Carlo Lasinio (2), Jon. Suyderhoef (2), W. Unger (1), W. Witsen (1).

R. Baudous (1), Nic. de Bruyn (18), M. C. Escher (12).

Ad. Appian (1), J. J. Balechou (1), H. Bary (2), P. vanden Berge (2), F. C. Bierweiler (1), P. van Bleeck (2), Abr. de Blois (6), Abr. Blooteling (5), J. van der Bruggen (5), F. Bracquemond (1), Nic. de Bruyn (6), F. H. Buhot (1), L. M. Cochin-Horthemels (2), Dom. Custos (3), C. van Dalen (2), W. Delff (5), Ch. Fr. Daubigny (13), P. Drevet (1), Jean Lenfant (1), J. Ensor (1), Jeremias Falck (16), Jack Gole (14), John Greenwood (1), P. van Gunst (3), Haid (1), Joseph Hainz (1), Ad. Hervier (22), Jac. Hoolaert (6), Charles Holroyd (1), Jules F. Jacquemart (10), G. de Lairese (7), M. Lalanne (1), H. de Toulouse Lautrec (1), Alphonse Legros (2), Fr. de Neve (9), N. S. Massaløff (10), Henri Mauperché (7),

Louis Moë (1), J. van Nieuwland (19), Cr. de Passe (20), Jan Saenredam (5), P. Schenck (18), J. van Somer (9), P. van Sompel (2), W. van Swanenburg (1), H. van Swanevelt (7), Alph. Stengelin W. Vaillant (4), G. Valck (1), J. vande Velde (1), Jan Verkolje (3).

Voorts architectuur-prenten van Hans Vredeman de Vries, Architectura, Antwerpen 1577, en architectuur-prenten naar Vredeman de Vries door Hier. Cock; 21 medaillon-portretten gegraveerd door Odieuvre; 12 gezichten op Delft door C. Decker; 5 prenten door P. Pickaert, en de 12 teekeningen van G. Malley die gediend hebben voor de suite van paardekoppen, geëst door J. Bemme.

Verder ontving het museum ten geschenke: van het Museo comunale di Carpi (Modena) eenige houtsneden, van den kunsthandel Van Nieuwenhuizen Segaar 5 litho's door Jan Sluyters, van mej. M. J. de Graag 9 houtblokken van haar zuster A. J. de Graag, van mevr. Cohen Tervaart-Israëls 7 litho's van Is. Israëls en 1 litho van J. Veth, van den heer J. Knoef litho's van C. Motte, van den heer N. A. J. van Zanten 7 litho's „de Gedrevenen” door Lajos von Ebner, van den heer P. L. Slis „The works of William Hogarth from the original plates restored by James Heath”, van den heer C. J. Reytz 1 ets door Gesina Boevé.

Aangekocht werden prenten van de volgende kunstenaars:

Gesina Boevé (1 litho), W. van Heusden (1 litho), Willem Boon (3 houtsneden), A. Neuhuys (3 etsen), D. van Gelder (5 houtgravures), D. de Wilde (1 ets), Käthe Kollwitz (1 litho).

Bibliotheek. De bibliotheek ontving ook dit jaar wederom een aantal belangrijke werken ten geschenke. Dr. J. C. J. Bierens de Haan schonk een dertigtal boeken, zoowel op het gebied der prent- en boekkunst als op dat der schilder- en bouwkunst betrekking hebbend. Hiertoe behoorden o.a. Abbé de Fontenai, Galerie du Palais Royal gravée d'après les tableaux (3 dln), Rathgeber, Annalen der Niederländischen Malerei, Formschneide- und Kupferstecher Kunst, M. Kurz, Handbuch der iberischen Bilddrucke des XV Jahre, Russell, English mezzotint portraits and their states (2 dln.), Smith, British mezzotinto portraits (4 dln.), werken van Blum & Lauer, Durrieu en Miller over miniatuur-schilderkunst en Viollet-le-Duc, Dictionnaire raisonné de l'architecture française.

Ook van mevr. Palte werd een aantal boeken en plaatwerken ten geschenke ontvangen w.o. het belangrijke werk van Pol de Mont met de prachtige kleuren-reproducties naar Noord en Zuid Nederlandsche meesters der XV en XVI eeuw.

Het Rotterdamsch Leeskabinet schonk enkele catalogi en tijdschriften, de Nationale Bibliotheek den catalogus der gedrukte stukken in het Museum Meermann-Weestreenianum. Verder werden boekwerken ontvangen van de heeren W. Th. H. ten Bosch, J. Verheul Dzn., M. J. Brusse, Dr. Prokop Toman, Dr. A. M. de Wild, C. B. van Bohemen, W. J. J. C. Bijleveld, Dr. Th. Enklaar.

De systematische uitbreiding van de bibliotheek door aankoop werd voortgezet. Naast algemeene werken en monographieën over schilderkunst, prent- en teeken-

kunst werd bijzondere aandacht besteed aan boeken op het gebied der kunstnijverheid. De beteekenis van de bibliotheek als wetenschappelijk hulpparaat neemt hierdoor gestadig toe.

Tentoonstellingen. 23 December 1939—5 Februari 1940. Kersttentoonstelling in de zaal voor tijdelijke tentoonstellingen van: Schilderijen, beeldhouwwerken en teekeningen uit particuliere verzamelingen in Nederland en van eenige aanwinsten van de Stichting Museum Boijmans, onder wier auspiciën deze expositie werd gehouden.

In het begin van het nieuwe jaar werd de verzameling Primitieven, die in Augustus 1939 bij het afkondigen van de mobilisatie met de overige kunstwerken was opgeborgen, weer geëxposeerd.

9 Maart—9 April. In de zaal voor tijdelijke tentoonstellingen: Tentoonstelling van het Plan tot Bebouwing van het Diergaardeterrein, ontwerp van architect Jan Wils. Opening door den Burgemeester, Mr. P. J. Oud.

19 Maart—10 Mei. Tentoonstelling van Oud Aardewerk van 1250 tot 1650, voorbeelden van oude Perzische, Spaansche, Italiaansche en Nederlandsche ceramiek uit de verzameling van den heer en mevrouw Bastert-van Schaardenburg. Opening door Mr. P. J. Oud, voorzitter van de Stichting Museum Boijmans. De Directeur gaf een korte beschrijving van de tentoongestelde voorwerpen, die zes zalen van het Kunstnijverheidsmuseum vulden. Hij wees op het bijzondere karakter van deze met kennis, liefde en een juist gevoel voor kwaliteit bijeengebrachte verzameling, die in ons land niet geëvenaard wordt. Hij noemde in het bijzonder den heer C. de Geus, architect B.N.A., die den catalogus had vervaardigd en bij de inrichting behulpzaam was geweest en mejufvrouw B. de Neeve, die eveneens bij het inrichten haar hulp had verleend. De heer Bastert dankte tenslotte met een enkel woord allen, die het mogelijk hadden gemaakt zijn collectie zoo voortreffelijk voor het eerst tentoon te stellen.

27 April tot 10 Mei. Tentoonstelling van schilderijen, beeldhouwwerken, teekeningen en grafiek door Rotterdamsche Beeldende Kunstenaars. Opening door den Burgemeester, Mr. P. J. Oud, die memoreerde, dat hier op initiatief van den Directeur van het Museum Boijmans voor het eerst een tentoonstelling tot stand was gekomen, waarop leden van de Rotterdamsche Kunstenaars Sociëteit en van de Groep R. 33, alsmede een klein aantal niet georganiseerde kunstenaars, die in eenig verband tot Rotterdam staan (w.o. Kees van Dongen, S. Moulijn en Toon Kelder) tezamen inzonden. De Directeur gaf vervolgens een overzicht van de 275 tentoongestelde werken, die over 15 zalen verdeeld waren. Hij noemde in het bijzonder het werk van een jongen Rotterdammer J. H. van Ieperen, die voor het eerst exposeerde en G. D. Labots, die 70 jaar was geworden, een feit, dat de Rotterdamsche Sociëteit had willen herdenken met een uitgebreide inzending van zijn werken.

22 Mei. Na 2 dagen hard werken konden de tentoonstelling van Rotterdamsche Beeldende Kunstenaars en de geheele afdeling Moderne Schilderkunst heropend worden.

Vanaf 27 Juli. Tentoonstelling ter herdenking van den 50sten sterfdag van Vincent van Gogh, bestaande uit een twaalfstal schilderijen en teekeningen uit de Brabantsche periode, gedeeltelijk afkomstig van Rotterdamsche particuliere verzamelingen, gedeeltelijk uit het bezit van het Museum Boijmans.

Op 16 Augustus werd wederom een gedeelte van de benedenverdieping in gebruik genomen. In de zalen van het Prentenkabinet werd een tentoonstelling ingericht van grafiek, die kortgeleden door Dr. J. C. J. Bierens de Haan was geschonken: 80 bladen, w.o. van moderne Nederlandsche grafici als M. C. Esscher, Jan Toorop en Storm van 's-Gravensande; van oudere Nederlandsche meesters als J. Saenredam, N. de Bruyn, Verkolje en Blooteling en Fransche 19e eeuwers als Charles Daubigny, M. Lalame, Hervier en Braquemond. In de aangrenzende galerij, waar anders porselein geëxposeerd is, werden de verschillende technieken in de grafische kunst, w.o. de ets, de aquatint, de gravure, de houtsnede en de lithografie gedemonstreerd. Hierbij bevonden zich origineele werken van Rembrandt, van Ostade, Goya, Dupont, Charley Toorop en J. Raedecker, alsook een reeks etsplaten van Willem Witsen en J. J. Aarts.

24 December 1940—10 Februari 1941. In de zaal voor tijdelijke tentoonstellingen: Kersttentoonstelling, bestaande uit de schilderijen en aquarellen van de verzameling W. Palte, (zie aanwinsten) en een reeks aquarellen van G. H. Breitner, G. Poggenbeek, A. Mauve en J. B. Jongkind uit Rotterdamsch particulier bezit.

**Lezingen,
rondleidingen
en films.**

23 Januari. Op uitnoodiging van de afdeeling Rotterdam van het Algemeen Nederlandsch Verbond hield Dr. G. Knuttel Wzn., Hoofdconservator aan het Gemeentemuseum in Den Haag, een lezing met lichtbeelden over „Het Landschap in de Nederlandsche schilderkunst van de 17e eeuw”. Na afloop bestond er gelegenheid de Kersttentoonstelling te bezichtigen.

24 Januari. Voor de afdeeling Rotterdam van het Genootschap Nederland—Frankrijk sprak Prof. Dr. W. Vogelsang aan de hand van lichtbeelden over „Oude Fransche Beeldhouwkunst”. Na afloop bestond wederom de gelegenheid de Kersttentoonstelling te bezichtigen.

4 Maart. Première van de film van architect W. Th. H. ten Bosch „Rotterdam en hoe het bouwde”. Deze film werd 5 en 6 Maart herhaald.

14 Maart. Vertooning voor de vrijwilligers van een deel van de groep Rotterdam van den luchtverdedigingskring Den Haag—Rotterdam van de luchtwachtfilm, voorafgegaan door de film van het vrijwillig landstormcorps luchtafweer.

Concerten.

Met ingang van September werden in het Museum Boijmans twee maal per week op Zaterdag- en Zondagmiddag kamermuziekconcerten gegeven, zooals deze ook in andere musea op verzoek van het Departement van O. K. W. plaats vonden. Deze concerten, bedoeld als werkverruiming voor musici, werden in Rotterdam gearrangeerd door de K.N.T.V. afd. Rotterdam, den Muziekkring en de Directie van het Museum Boijmans. Op 13 September kwam een verheugende

samenwerking tot stand met de cultureele Commissie van de Stichting Rotterdam 1939, welke voor de Rotterdamsche concerten een ruimer financieel verschiep opende.

Zaterdag 7 September werd het eerste concert gegeven door het Rotterdamsch Pianokwartet, bestaande uit de heeren Piet Lamberts (viool), Koen van der Molen (altviool), Bram van Zanten (cello) en Johan Wolters (piano); de violiste Truus van As verleende aan dit concert haar medewerking. Gespeeld werden het kwartet in g mol van W. A. Mozart, een klavierkwartet van Joh. Chr. Bach en het kwintet in f mineur van César Franck. Hetzelfde programma werd herhaald op 8, 14 en 15 September.

Voor de concerten op 21, 22, 28 en 29 September werd door het Rotterdamsch Pianokwartet een nieuw programma samengesteld, waaraan de heeren Salvatore Tomasso, viool, en Johan Warnars, altviool, hun medewerking verleenden. Dit programma bevatte de Sonate à quatre van J. B. Loeillet, Quatuor (inachevé) van Guillaume Lekeu en kwintet in F Dur van Anton Bruckner.

Op 5, 6, 13 en 20 October traden in Boijmans op de pianist Iskar Aribó en de baryton Lambertus H. Sondaar (die ook een bekend beeldhouwer is) met pianosolo's van Du Fault (Prélude voor de luit), F. Couperin (les Folies françaises ou les dominos), Fréd. Chopin en Claude Debussy en liederen van Joh. Brahms (vier ernste Gesänge) en Henri Duparc en eenige Fransche en Nederlandsche volksliederen.

De vier concerten op 27 October, 2, 3 en 10 November werden gegeven door de pianiste Lily van Spengen en den violist Simon Kooke. Het programma bestond uit de Sonate A dur van W. A. Mozart voor viool en piano, de Sonate op. 110 As dur van L. van Beethoven, pianosolo. Poème op. 25 van Ernest Chausson voor viool en piano en Images 2me série, pianosolo, van Claude Debussy.

Het Nederlandsch Piano-duo Johan Bieselaar-Marguerite Wouters trad op 23, 24, 30 November en 1 December op met het volgende programma: Toccata (bew. R. Berkowitz) van Girolamo Frescobaldi, Duo Concertante (bew. F. Busoni) van W. A. Mozart, Haydn Variaties (Choral St. Antoni) van Joh. Brahms, Suite op. 6 van Charles Koechlin, Beethoven Variaties van Camille Saint-Saëns en Lindaraja van Claude Debussy.

Bas de Groot, zang, en Dien de Groot-Kramer, piano, gaven de volgende serie van drie concerten op 14, 15 en 22 December. Uitgevoerd werden liedergroepen van Schumann, Schubert, Diepenbrock, Duparc, Debussy en Ravel en pianosoli van Badings (Sonatine) en Debussy (Hommage à Rameau).

Solisten van de laatste twee Boijmans Kamermuziekconcerten in het jaar 1940 waren op 28 en 29 December: Marinus Flipse, piano, en Samuel Brill, violoncel. Gespeeld werden Sonate op. 5 No. 3 van Pieter Hellendaal (cello en piano), Tableaux des Pays-Bas van Alex Voormolen, pianosolo, Sonate g moll op. 5 No. 2 van L. van Beethoven en Suite Italienne van Igor Strawinsky, cello en piano, Jeu d'eau van Maurice Ravel, pianosolo en Sonate van Debussy, cello en piano.

De vier abonnementsconcerten van de Kamermuziekvereniging in het seizoen 1940/1941 werden in de aula van het Museum Boijmans gehouden. De

eerste uitvoering had plaats op Zondag 17 November met een concert van het Nieuw Hongaarsch Strijkkwartet, bestaande uit de heeren Zoltan Szekely, Alexander Moszkowsky, Denes Koromzay en Volmos Palotai. Ten gehoor werden gebracht het strijkkwartet in G van W. A. Mozart, het Strijkkwartet in e van L. van Beethoven en het Strijkkwartet in a van F. Schubert.

Het tweede concert van de Kamermuziekvereniging werd Zondag 8 December gegeven door het Zepparoni Kwartet, bestaande uit de heeren Zepparoni, van de Ven, Warnars en Hemerik. Gespeeld werden het Strijkkwartet in d op. 76 No. 2 van Jos. Haydn, het Streichquartett in D (eerste uitvoering te Rotterdam) van Ottmar Gerster en het Strijkkwartet in D op. 18 No. 3 van L. van Beethoven.

Overige werkzaamheden. De toestand van de kunstwerken kan over het algemeen als goed worden beschouwd. Aangezien de door het Rijk gebouwde schuilkelder nog niet gereed was, moesten de belangrijkste kunstwerken in de kelders van het Museum opgeborgen worden. Een honderdtal van de kostbaarste stukken vonden onder den toren een plaats. De andere werden over de andere kelders verdeeld. Het controleeren van hun toestand vereischte veel zorg. Ook dit jaar werden eenige noodzakelijke restauraties met bekwaamheid door onzen restaurator, den heer H. G. Luitwieler, verricht.

De regeling der concerten en de vele noodmaatregelen, die getroffen moesten worden, gaven in het bijzonder aan het secretariaat veel extra werk.

Ambtenaren en personeel. De conservator voor de bibliotheek en het prentenkabinet, Dr. J. G. van Gelder, kreeg op zijn verzoek met ingang van 1 December eervol ontslag wegens zijn benoeming tot wnd. Directeur van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie te 's-Gravenhage. Dr. van Gelder, die sinds 1 Mei 1924 aan het Museum was verbonden, heeft met ijver en bekwaamheid en tot mijn tevredenheid zijn taak vervuld. In zijn plaats werd het volgende jaar benoemd Doctorandus J. C. Ebbinge Wubben.

In de vacature van de werkster mejuffrouw E. Steeger, die 1 November 1939 wegens lichamelijke ongeschiktheid op pensioen was gesteld, werd als hulpwerkster aangesteld mejuffrouw A. M. van Gelder. Mej. Steeger heeft steeds met ijver haar werk verricht.

Mejuffrouw J. Rauws-Lancel kreeg op haar verzoek met ingang van 28 September eervol ontslag als werkster. Zij was sinds 5 October 1926 in dienst van het Museum geweest en heeft haar werkzaamheden steeds tot volle tevredenheid verricht. In haar plaats werd 1 December in tijdelijken dienst als werkster aangesteld mejuffrouw L. Grashoff. Op 9 December werd als hulp-werkster in tijdelijken dienst aangesteld mejuffrouw A. J. M. Sluimers.

C. A. v. d. Bel kreeg op 6 Juli op zijn verzoek eervol ontslag als nachtwaker in tijdelijken dienst. In zijn plaats werd 6 Juli aangesteld H. van den Berg.

De adjunct-commies, B. M. van Harskamp, en het geheele personeel vervulden in dit moeilijke jaar trouw en naar behooren hun plicht.

Het bezoek. Het Museum werd in den loop van het jaar bezocht door:

2.810	belangstellenden.	à f	0,25
3.940	"	"	0,20
12.574	"	"	0,10
6.931	"	"	0,05
1.599	"	"	0,01
2.356	"	per jaarkaart	
Totaal	30.210		

Daar het Museum van 10 tot en met 21 Mei tengevolge van den oorlog gesloten is geweest en bovendien de belangrijkste kunstwerken elders zijn opgeborgen, kan dit aantal in vergelijking met het vorige jaar (34.404) bevredigend genoemd worden. In het bijzonder steeg het aantal gedurende de laatste drie maanden; de Kersttentoonstelling kon zelfs een record aantal bezoekers boeken.

Verkocht werden:

Aan jaarkaarten	42
" foto's	495
" fotokaarten	1.276
" catalogi	2.598

De Directeur van het Museum Boijmans,
D. HANNEMA.

Rotterdam, Juli 1941.

MUSEUM VAN OUDHEDEN.

Het Museum van Oudheden bleef ook gedurende het jaar 1940 gesloten, in afwachting van de restauratie van het Gemeenlandshuis van Schieland, dat als Historisch Museum zal worden ingericht.

Het depot van het Museum aan de Bagijnenstraat brandde in Mei tot den grond af. Gelukkig waren alle waardevolle voorwerpen reeds eenige maanden tevoren naar het Museum Boijmans overgebracht, zooals in het vorige jaarverslag reeds is vermeld. Eenige groote gevelsteen en bouwfragmenten, die in den tuin aldaar nog aanwezig waren, gingen verloren.

Het Museum verkreeg de volgende geschenken: uit de nalatenschap van mevrouw J. Fabri-Verbeek vier schilderijen van W. A. Fabri. Drie van deze schilderijen stellen verschillende gezichten in oud-Rotterdam voor en wel het oude Zwaanshals aan de Rotte (1886), de Zalmhaven (1890) en het Jachthuis aan den Beukelsdijk (1906), terwijl het vierde een Maasgezicht met ijsbreker is. Van mevrouw E. Crol-Halbertsma, een gezicht langs de Schie van Jan de Jong; van den schilder Toon Koster een door hem geschilderd gezicht op de Wijnhaven; van Mr. J. Drost een aantal voorbeelden van noodgeld en van mejuffrouw A. G. H. Cosijn het gegraveerde voorzittersglas van den polder Katendrecht. Een aardige aanwinst vormen twee brandspuitboeken, geschonken door den heer W. A. van der Kolf. In het oudste dezer registers staat o.a. de brand van het Museum Boijmans op 16 Februari 1864 vermeld.

De afdeling „huiselijk leven” werd uitgebreid met een aantal kleedingstukken benevens een parasol uit het begin van de vorige eeuw, geschonken door mejuffrouw Dr. B. D. C. Immink; ook de koffer, waarin deze voorwerpen gepakt waren, is uit dien tijd. Mevrouw E. Crol-Halbertsma gaf een verzameling kleedingstukken uit de tweede helft van de vorige en het begin van deze eeuw ten geschenke, benevens een aantal stukken oud kinderspeelgoed. Tenslotte schonken de dames Th. E. en A. C. van Dam een aantal ouderwetsche kinderkleertjes.

Aangekocht werd een schilderij van G. van IJperen, voorstellend de ruïne van de Groote Kerk, gezien vanuit de Lange Torenstraat. De bibliotheek werd uitgebreid met eenige numismatische werken.

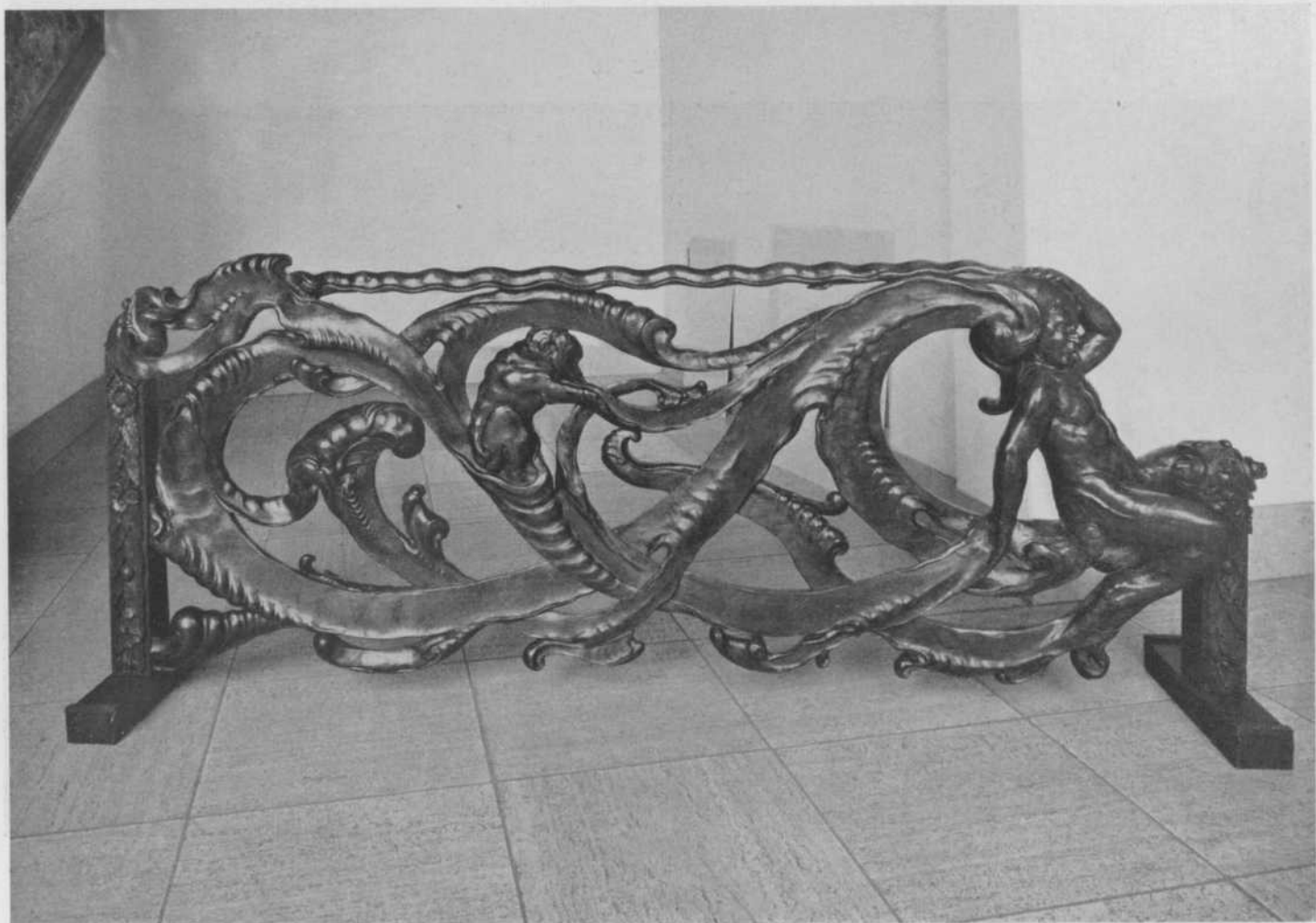
De Directeur van het
Museum van Oudheden,
D. HANNEMA.

Figure 1. [Illegible text]

Fransch 16e eeuw.

Amsterdam ± 1650.

Verzameling W. Palte.

Th. Rousseau.

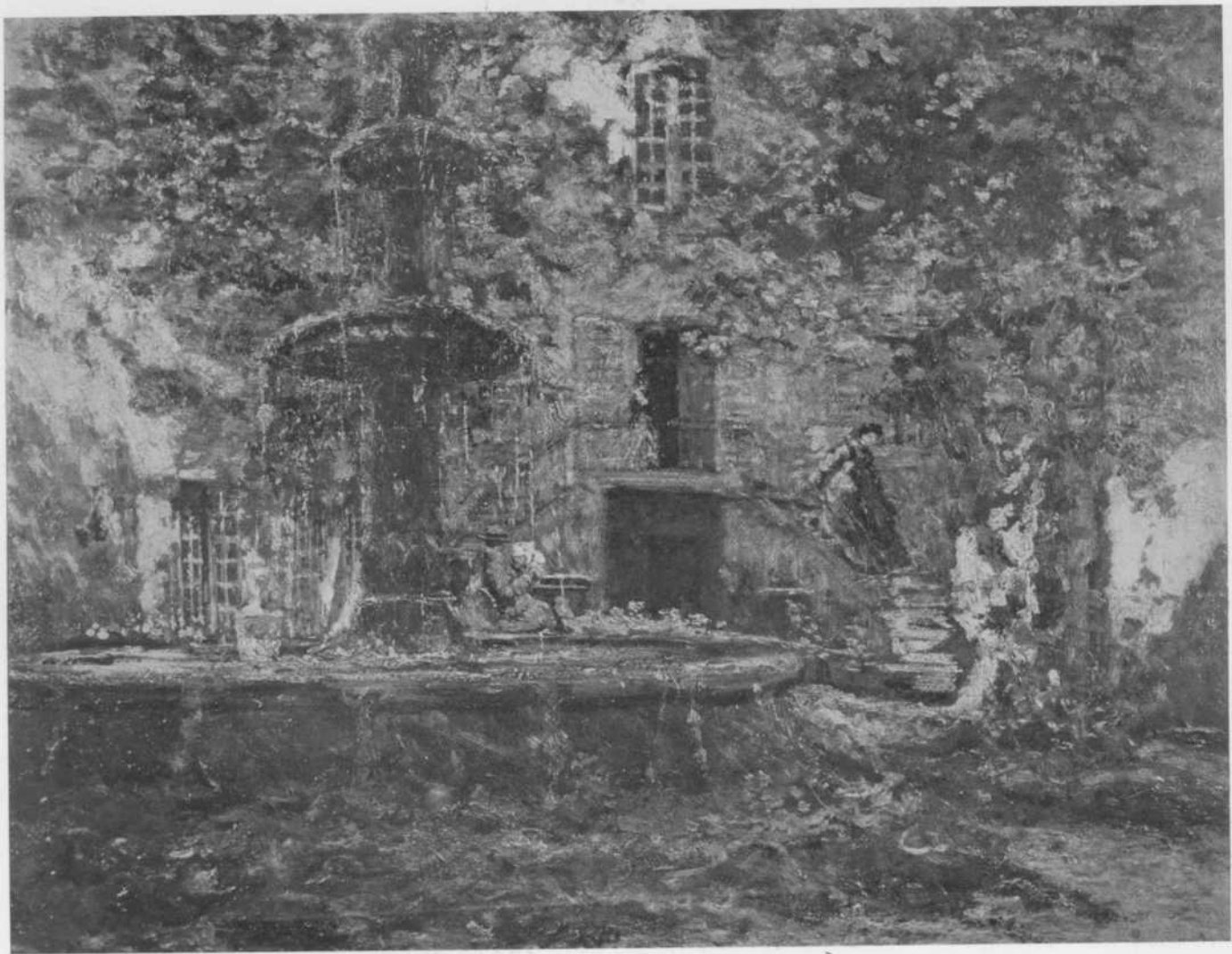

George Michel.

Verzameling W. Palte.

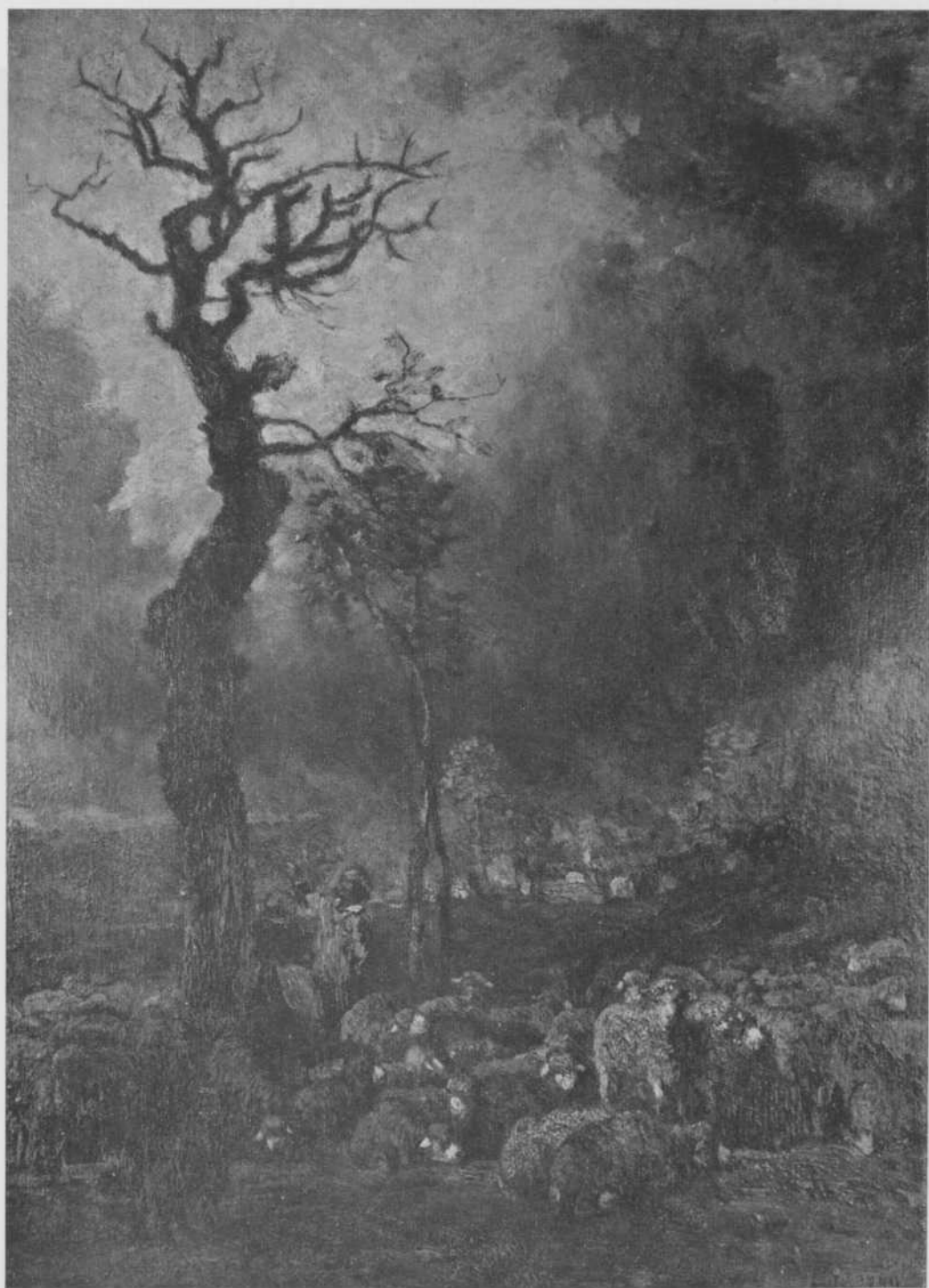

Jules Dupré.

A. Monticelli.

Verzameling W. Palte.

C. Troyon.

Verzameling W. Palte.

N. Diaz.

N. Diaz.

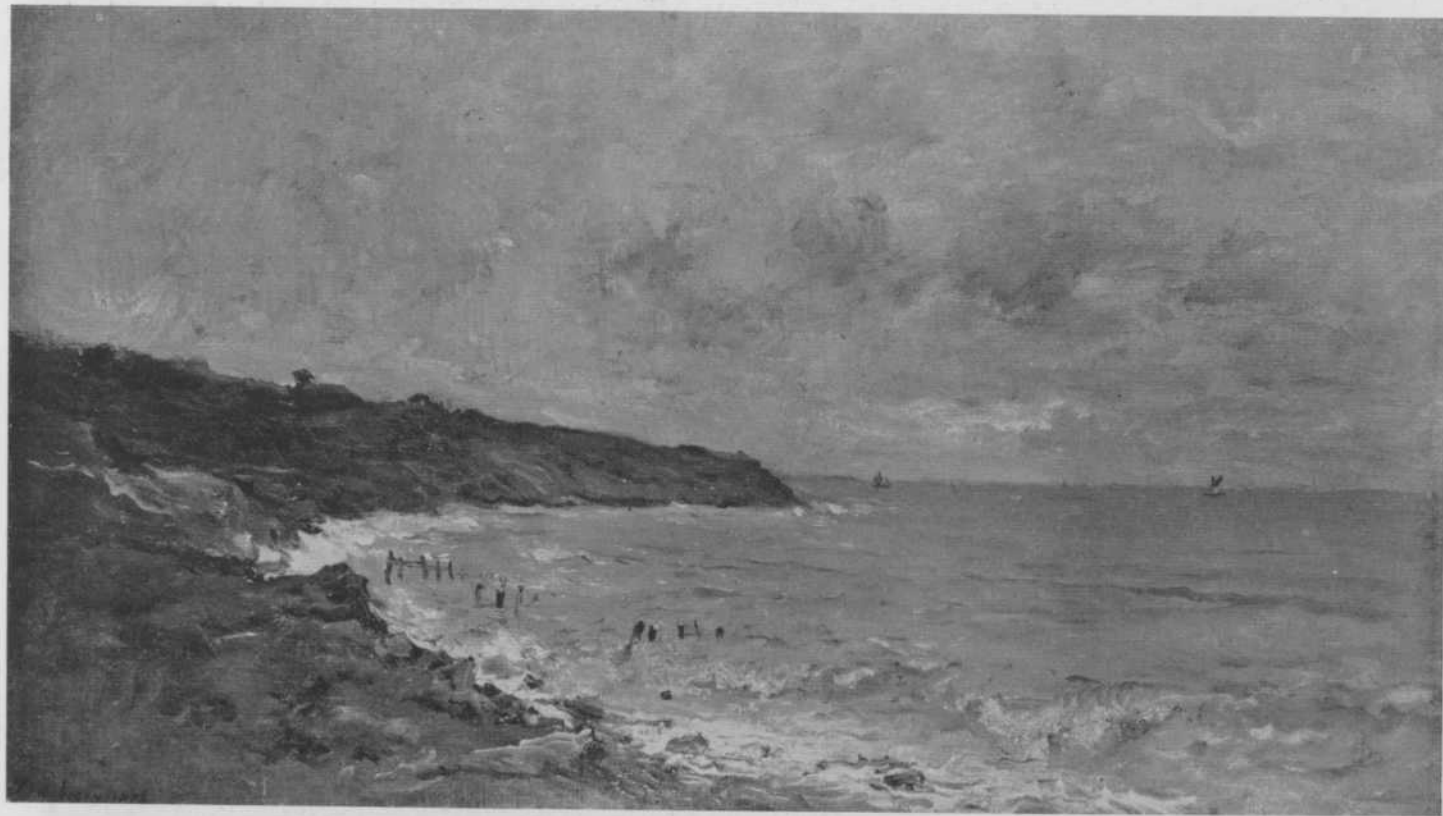
X

Verzameling W. Palte.

A. Vollon.

Verzameling W. Palte.

Ch. Daubigny.

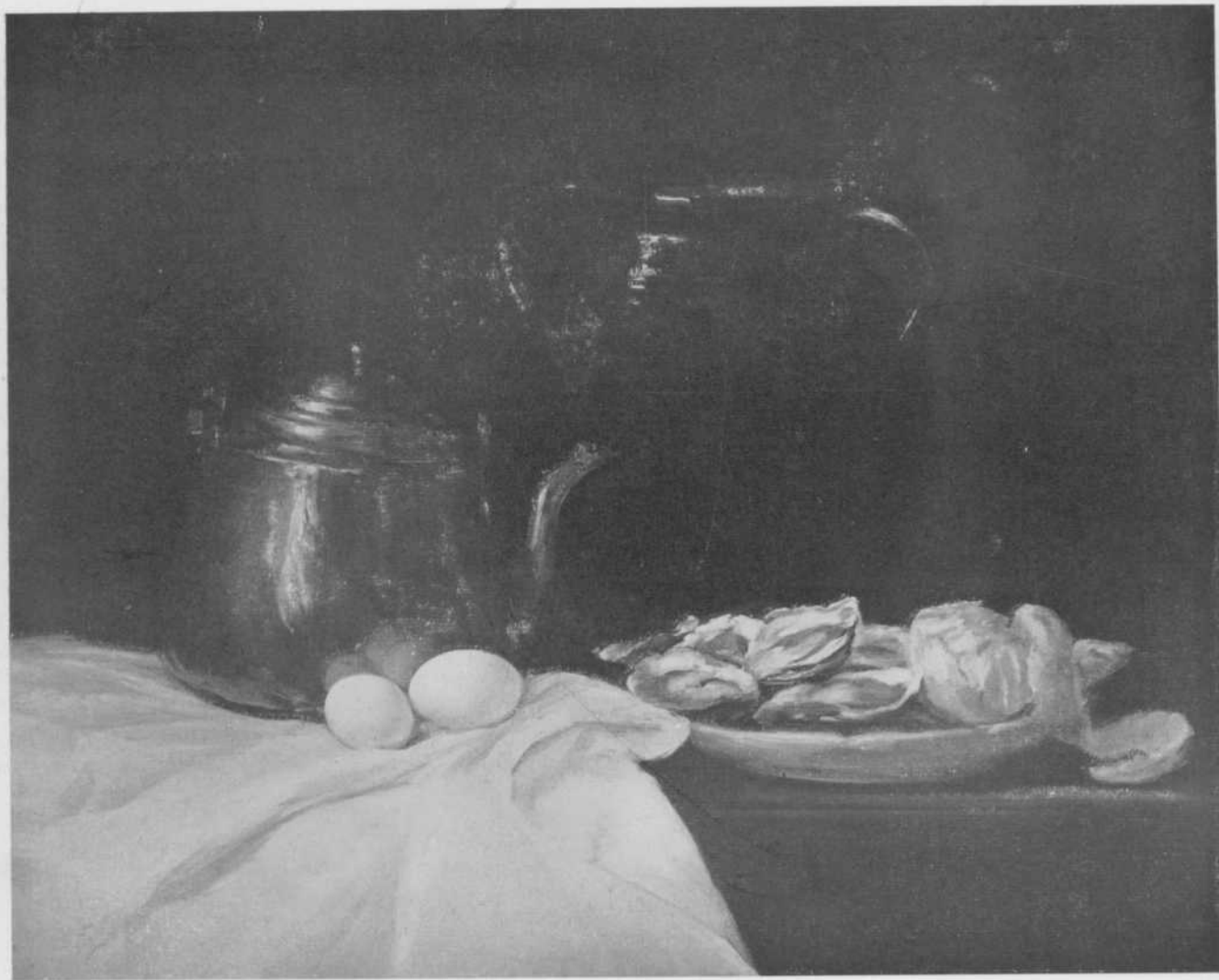

C. Troyon.

Verzameling W. Palte.

H. J. Harpignies.

A. Vollon.

X

Geschenk A. M. Reckers, alhier.

Albert Neuhuys.

Jan Weissenbruch.

Legaat Mej. Ch. Gilhuys te 's-Gravenhage.

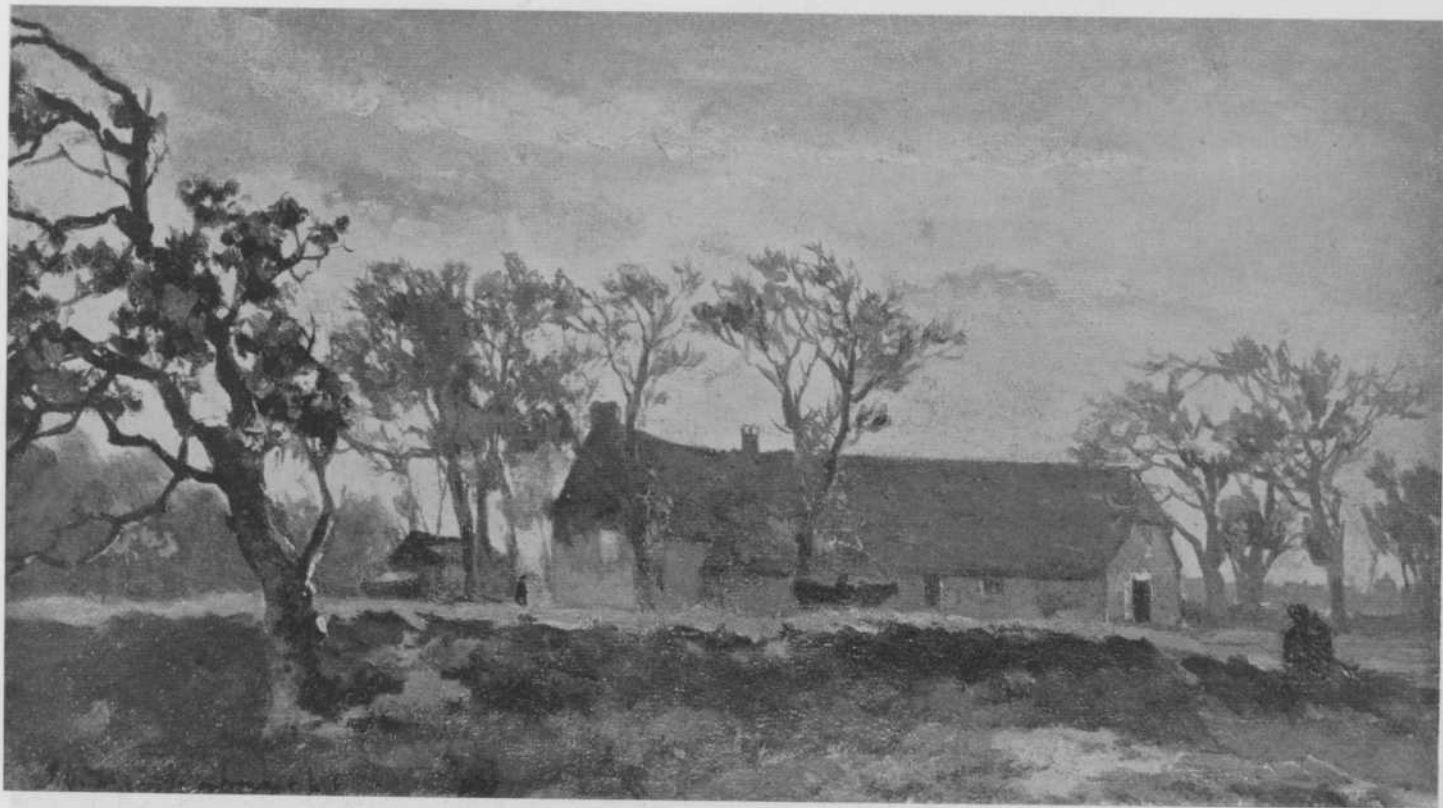
Johannes Bosboom

Verzameling W. Palte.

J. H. Weissenbruch.

Verzameling W. Palte.

J. H. Weissenbruch.

Verzameling W. Palte.

P. J. C. Gabriël.

Verzameling W. Palte.

P. J. C. Gabriël.

Verzameling W. Palte.

P. J. C. Gabriël.

Verzameling W. Palte.

W. B. Tholen.

M. A. J. Bauer.

